

Procedury stosowane w sytuacjach kryzysowych w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii ze Szkołą Podstawową Specjalną nr 56 w Lublinie

I. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się wychowanek będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków

1. Odizolowuje wychowanek od reszty grupy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego (przekazuje pod opiekę dyżurującego specjalisty lub innego nauczyciela).
2. Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
3. Zawiadamia o tym fakcie koordynatora ds. bezpieczeństwa oraz rodziców/opiekunów, których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze placówki. Gdy rodzice/opiekunowie odmówią odebrania dziecka, o pozostaniu ucznia w placówce, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji - decyduje koordynator ds. bezpieczeństwa w porozumieniu z dyrektorem.
4. Koordynator ds. bezpieczeństwa w porozumieniu z dyrektorem zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice wychowanek będącego pod wpływem alkoholu - odmawiają przyjęcia do placówki, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości, policja ma możliwość przewiezienia wychowanek do szpitala, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych - na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców/opiekunów oraz sąd rodzinny jeśli wychowanek nie ukończył 18 lat.
5. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których wychowanek (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, to dyrektor ma obowiązek powiadomienia o tym policji (*specjalisty ds. nieletnich*) lub sądu rodzinnego.

II. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie placówki substancję przypominającą wyglądem narkotyk

1. Nauczyciel zachowując środki ostrożności zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu koordynatora ds. bezpieczeństwa w porozumieniu z dyrektorem który wzywa policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.

III. Procedura postępowania w przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że wychowanek posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (koordynator ds. bezpieczeństwa, wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby wychowanek przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ew. innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją.
2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia koordynatora ds. bezpieczeństwa szkoły oraz rodziców/opiekunów wychowanka i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
3. W przypadku, gdy wychowanek, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki, koordynator ds. bezpieczeństwa w porozumieniu z dyrektorem szkoły wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do wychowanka oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli wychowanek wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

IV. Procedura postępowania w przypadku, gdy że uczeń używa przemocy fizycznej

1. Nauczyciel ocenia realne zagrożenie bezpieczeństwa.
2. Samodzielnie lub z pomocą innego nauczyciela (wychowawcy) odizolowuje sprawcę przemocy od poszkodowanego.
3. W przypadku poniesienia obrażeń przez którąś ze stron:
 - a) nauczyciel sam udziela pierwszej pomocy,
 - b) w sytuacji ciężkiego uszkodzenia ciała wzywa karetkę pogotowia i powiadamia rodziców wychowanka.
4. Powiadamia o zdarzeniu koordynatora ds. bezpieczeństwa, wychowawcę, specjalistę, dyrektora.
5. Specjalista i wychowawca klasy wysłuchują strony i świadków w celu ustalenia stanu faktycznego i sankcji.
6. Wychowawca i specjalista sporządzają notatkę opisującą zajście.
7. Specjalista lub wychowawca wzywa do szkoły rodziców/opiekunów, a w sytuacji groźnej koordynator ds. bezpieczeństwa po konsultacji z dyrektorem zgłasza również sprawę policji lub (w zależności od sytuacji) wzywa pogotowie psychiatryczne.
8. Specjalistą wraz z wychowawcą przez rok monitoruje zachowanie sprawcy:
 - a) w sytuacji braku jakichkolwiek agresywnych zachowań ze strony wymienionego dokumentacja dotycząca zajścia ulega zniszczeniu,
 - b) w przypadku powtarzających się aktów agresji ucznia pedagog szkolny występuje do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację rodzinną ucznia.
 - c) jeśli uczeń ma przyznanego Kuratora Sądowego, tenże występuje do Sądu Rodzinnego w sprawie zmiany środka wychowawczego.

V. Procedura działań podejmowanych na terenie szkoły wobec ucznia utrudniającego swoim zachowaniem prowadzenie lekcji.

1. Nauczyciele mający problem z zachowaniem wychowanka zgłaszają ten problem wychowawcy i specjaliście.
2. Specjalista diagnozuje sytuację w oparciu o rozmowy z uczniem, jego rodzicami lub opiekunami prawnymi, nauczycielami, instytucjami, które miały kontakt z rodziną ucznia.

3. Wychowawca i specjalista organizują spotkanie wszystkich pracowników pedagogicznych zaangażowanych w wychowanie i edukację wychowanka.
 - a) Na spotkaniu specjalista zapoznaje wszystkich z diagnozą sytuacji dziecka ze szczególnym uwzględnieniem niezaspokojonych potrzeb życiowych,
 - b) Nauczyciele, wychowawcy, specjaliści wymieniają informacje dotyczące konkretnych nieprawidłowych zachowań, sytuacji w jakich one występują a także sposobów w jaki próbują sobie radzić z problemem.
4. Nauczyciele, wychowawcy i specjaliści wypracowują jednolite, jasne dla ucznia zasady postępowania wobec niego.
5. Wychowawca i specjalista na spotkaniu z rodzicami lub opiekunami prawnymi ucznia ustalają zasady postępowania obowiązujące w domu, placówce (Dom Dziecka, Pogotowie Opiekuńcze itp.) szkole spójne z zasadami wypracowanymi na spotkaniu nauczycieli, wychowawców i specjalistów.
6. Specjaliści równolegle pracują indywidualnie z uczniem i jego rodzicami, w sytuacjach koniecznych kontaktują ucznia lub całą rodzinę z instytucjami wspomagającymi szkołę (Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną, poradnią Rodzinną, Poradnią Specjalistyczną, MOPS itp.).

VI. Procedura działań podejmowanych na terenie szkoły wobec rodziny niewydolnej opiekuńczo i wychowawczo

1. Nauczyciel, wychowawca lub inna osoba z kręgu dziecka mająca informacje na temat zaniedbań wychowawczych bądź problemów socjalnych w rodzinie ucznia zgłasza problem specjalistom.
2. Wychowawca i specjalista tworzą zespół „pomocy psychologiczno-pedagogicznej” obserwujący i diagnozujący sytuację wychowanka.
3. Specjalista i wychowawca rozmawiają z wychowankiem w celu dokonania diagnozy potrzeb dziecka.
4. Wychowawca kontaktuje się z rodzicami lub opiekunami prawnymi wychowanka:
 - a) zaprasza rodziców do placówki,
 - b) składa wizytę domową po uprzednim pisemnym zawiadomieniu o zamiarze odwiedzin.

5. W razie braku kontaktu z rodzicami bądź opiekunami prawnymi wychowanka wychowawca:
 - a) poszukuje innych dróg kontaktu z opiekunami dziecka poprzez pracowników MOPS, Policji,
 - b) w sytuacji poważnych zaniedbań ze strony rodziców dziecka specjalista występuje do Sądu Rodzinnego o rozeznanie sytuacji rodzinnej dziecka.
6. Na spotkaniu z rodzicami wychowanka wychowawca i specjalista przedstawiają ofertę pomocy pedagogicznej, psychologicznej, socjalnej bądź prawnej.
7. Z każdego spotkania zespołu „pomocy psychologiczno-pedagogicznej” z rodziną ucznia sporządza się notatkę.
8. Zespół stara się włączyć do współpracy MOPS, Parafię, Fundację, sponsorów i inne instytucje zaangażowane w proces wychowawczy, opiekuńczy czy terapeutyczny..
9. Wychowawca i specjalista utrzymują stały kontakt z rodzicami bądź opiekunami prawnymi ucznia i dbają, w miarę możliwości o realizację wspólnych ustaleń.
10. W sytuacji braku lub odmowy współpracy rodziców wychowanka z placówką, specjalista występuje z wnioskiem do Sądu Rodzinnego.

VII. Procedura postępowania w sytuacjach nieusprawiedliwionej absencji ucznia w placówce

1. Po stwierdzeniu nieobecności wychowanka, wychowawca zobowiązany jest niezwłocznie do skontaktowania się z rodzicami / prawnymi opiekunami ucznia w celu wyjaśnienia przyczyn nieobecności.
2. W razie braku bezpośredniego kontaktu z rodzicami / prawnymi opiekunami ucznia, wychowawca wysyła zawiadomienie pisemne dot. nieobecności.
3. Wobec braku informacji zwrotnej ze strony rodziców / prawnych opiekunów wychowawca klasy wraz ze specjalistą składa wizytę w domu ucznia w celu wyjaśnienia okoliczności zaistniałej sytuacji i przeprowadzenia rozmowy dyscyplinującej.
4. Z przebiegu wizyty wychowawca sporządza notatkę służbową, która pozostaje w teczkę wychowawcy i dokumentacji specjalisty. Specjalista informuje dyrektora szkoły o podjętych działaniach.

5. W przypadku braku realizacji obowiązku szkolnego przez ucznia dyrektor szkoły wysyła listem poleconym za potwierdzeniem odbioru upomnienie do rodziców / prawnych opiekunów dziecka.
6. Brak realizacji ze strony rodziców skutkuje wszczęciem postępowania egzekucyjnego:
 - a) zawiadomienie właściwego Komisarzatu Policji w Lublinie,
 - b) skierowanie pisma do Wydziału Edukacji o nałożeniu grzywny
7. Dalsze nierealizowanie obowiązku szkolnego przez ucznia skutkuje złożeniem wniosku do Sądu dla Nieletnich Lublin – Wschód i Lublin - Zachód (w zależności od miejsca zamieszkania ucznia) o nieletnich o rozeznanie sytuacji rodzinnej i wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych.

VIII. Procedura postępowania na wypadek zamachu, próby samobójczej ucznia

1. Ustal i potwierdź rodzaj zdarzenia.
2. Nie pozostawiaj ucznia samego.
3. Usuń wszystko, co może ułatwić mu realizację zamiaru.
4. Bez rozgłosu przeprowadź ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce.
5. Zbierz wstępne informacje o okolicznościach zdarzenia.
6. Wezwij pomoc (pogotowie, straż pożarna, policja) – w zależności od takiej potrzeby.
7. Zadbaj aby interwencja służb przebiegała dyskretnie.
8. Zawiadom właściwy wydział oświaty i wychowania.
9. Dokonaj szybkiej oceny dalszych zagrożeń.
10. Powiadom rodziców, opiekunów prawnych.
11. Chroń ucznia oraz inne osoby przed zbędnymi czynnikami traumatycznymi (np. media, świadkowie).
12. Zapewnij uczniowi pomoc psychologiczną.

IX. Procedura postępowania w przypadku zaistnienia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia pożarowego

1. Jeżeli zauważyłeś pożar lub otrzymałeś informację o pożarze, odszukaj najbliższy ręczny ostrzegacz pożarowy. Zbij szybko i naciśnij przycisk. Spowoduje to uruchomienie alarmu z centrali sygnalizacji pożaru.
2. Gdy w obiekcie nie ma takiego systemu, natychmiast zaalarmuj:
 - wszystkie osoby znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu strefy objętej pożarem,
 - Państwową Straż Pożarną - **998**,
 - zadzwoń pod numer alarmowy **112**.
 - wcześniej ustal sygnał alarmu pożarowego, który będzie sygnalizowany przez dzwonek szkolny.
 - poinformuj pracowników szkoły, że są zobowiązani natychmiast powiadomić o pożarze dyrektora szkoły/placówki lub jego zastępcę.
3. Bezzwłocznie przystąp do gaszenia pożaru przy pomocy sprzętu gaśniczego znajdującego się w budynku.
 - Nie próbuj gasić ognia, którego nie jesteś w stanie opanować
 - Nie gaś wodą urządzeń pod napięciem oraz cieczy łatwopalnych
4. Po krótkiej ocenie sytuacji **ZARZĄDŹ** ewakuację ze strefy zagrożonej;
 - kieruj akcją do czasu przybycia Straży Pożarnej.
 - poinformuj pracowników szkoły, że zobowiązani są podporządkować się poleceniom kierującego akcją.
5. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
6. Jeżeli to możliwe, usuń z miejsca pożaru i bezpośredniego sąsiedztwa wszelkie znajdujące się tam materiały palne, wybuchowe, toksyczne, a także cenny sprzęt i urządzenia oraz ważne dokumenty, nośniki informacji itp.
7. Nie otwieraj – bez wyraźnej potrzeby – drzwi i okien do pomieszczeń objętych pożarem; dopływ powietrza sprzyja rozprzestrzenianiu się ognia.
8. Otwierając drzwi do pomieszczeń, w których powstał pożar, zachowaj szczególną ostrożność.
9. Nie wchodź do pomieszczeń objętych pożarem, lecz jeśli to konieczne wchodząc zachowaj szczególną ostrożność, w zadymieniu poruszaj się w pozycji pochylonej lub na czworakach, blisko posadzki, gdzie jest najwięcej powietrza i lepsza widoczność; aby nie

stracić orientacji staraj się poruszać wzdłuż ścian, poręczy; usta zasłoń np. wilgotną chustką.

10. Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie stosuj się do ich poleceń.

11. Poinformuj dowódcę przybyłych jednostek o sytuacji i podjętych dotychczas działaniach.

X. Procedury postępowania w sytuacji zagrożenia terrorystycznego – zagrożenia dużej wagi

PRZYPADEK 1 - UJAWNIENIE PODEJRZENEJ PRZESYŁKI / KORESPONDENCJI.

ZACHOWAJ SPOKÓJ !!!

WAŻNE - Odizoluj miejsce lub zabezpiecz pomieszczenie.

1. Nikt nie może się zbliżać, otwierać, dotykać i wąchać podejrzanych przedmiotów.
2. Zadbaj o zamknięcie okien, wyłączenie systemów wentylacji i klimatyzacji, by nie powodować ruchu powietrza w pomieszczeniu.
3. Przykryj uszkodzony, podejrzany przedmiot lub przesyłkę, gdy zawiera jakąkolwiek podejrzaną zawartość w formie: płynnej lub stałej (proszek, pył, galareta, piana lub inne).
4. Zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z poniższych numerów alarmowych:
 - a) Policja - **997**
 - b) Telefon alarmowy - **112**,
5. Ustal, które osoby miały kontakt z podejrzany przedmiotem, przesyłką.
6. Zadbaj, by osoby te dokładnie umyły ręce.
7. Zgromadź te osoby w jednym pomieszczeniu i przypilnuj, by z nikim się nie kontaktowały i pozostały tam do przybycia służb.

Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

PRZYPADEK 2 - INFORMACJA O PODŁOŻENIU MATERIAŁU WYBUCHOWEGO.

ZACHOWAJ SPOKÓJ !!!

1. Jeżeli jest to informacja telefoniczna:

- słuchaj uważnie,
- zapamiętaj jak najwięcej,
- jeżeli masz taką możliwość, nagrywaj rozmowę – jeśli nie – spróbuj zapisywać informacje,
- zwróć uwagę na szczegóły dotyczące głosu i nawyki mówiącego oraz wszelkie dźwięki w tle,
- nigdy nie odkładaj pierwszą słuchawki,
- jeżeli twój telefon posiada funkcję identyfikacji numeru dzwoniącego – zapisz ten numer.

2. Jeżeli jest to wiadomość pisemna, zabezpiecz ją tak, aby nikt jej nie dotykał - przekażesz ją Policji.

3. Po zakończeniu rozmowy niezwłocznie zadzwoń pod jeden z poniższych numerów alarmowych:

a) Policja - **997**,

b) Telefon alarmowy - **112**,

4. Zaalarmuj zarządcę budynku.

5. Zadzwoń do właściwego Wydziału Oświaty i Wychowania i Kuratorium Oświaty.

6. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołujący paniki!

7. Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją

UWAGA - Poinstruuuj uczniów o zabraniu ze sobą rzeczy osobistych – plecaków, reklamówek itp.

8. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.

9. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.

10. W przypadku odnalezienia podejrzanego przedmiotu nie dotykaj go i nie otwieraj.

11. W miarę możliwości ogranicz dostęp osobom postronnym.

12. Dokonaj próby ustalenia właściciela przedmiotu.

Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

PRZYPADEK 3 - ZNALEZIENIE BOMBY / PODEJRZANEGO PRZEDMIOTU.

ZACHOWAJ SPOKÓJ !!!

1. Nie dotykaj podejrzanego przedmiotu.

UWAGA !!! - Jeżeli widzisz „bombę” to oznacza, że jesteś w polu jej rażenia.

2. Zadzwoń pod jeden z poniższych numerów alarmowych:

- Policja - **997**,
- Telefon alarmowy - **112**,

3. Zabezpiecz, w miarę możliwości, rejon zagrożenia w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym – głównie uczniom, nie narażaj siebie i innych na niebezpieczeństwo.

4. Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów, w sposób nie wywołując paniki!

5. Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.

6. Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.

7. Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.

8. Otwórz okna i drzwi.

9. Usuń z otoczenia wszystkie materiały łatwopalne.

10. Nie używaj w pobliżu podejrzanego ładunku urządzeń radiowych (radiotelefonów, telefonów komórkowych).

Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

PRZYPADEK 4 – UŻYCIE MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH.

ZACHOWAJ SPOKÓJ !!!

1. Oceń sytuację pod kątem ilości osób poszkodowanych i upewnij się, jakiego rodzaju zagrożenia spowodował wybuch.
2. Zadzwoń pod jeden z poniższych numerów alarmowych:
 - **Policja – 997,**
 - **Telefon alarmowy - 112.**
4. Udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym.
5. Sprawdź bezpieczeństwo dróg i rejonów ewakuacyjnych, a następnie zarządzaj przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
6. W przypadku, gdy wybuch spowodował inne zagrożenie, podejmij działania odpowiednie do sytuacji.

Po przybyciu właściwych służb, bezwzględnie stosuj się do ich poleceń.

PRZYPADEK 5 - WTARGNIĘCIE NAPASTNIKÓW NA TEREN PLACÓWKI OŚWIATOWEJ.

ZACHOWAJ SPOKÓJ!!!

1. Poddaj się woli napastników – wykonuj ściśle ich polecenia.
2. Staraj się zwrócić uwagę napastników na fakt, że mają do czynienia z ludźmi (personifikowanie siebie i innych – zwracaj się do uczniów po imieniu – zwiększa szansę ich przetrwania).
3. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów z jakimś poleceniem.
4. Zapamiętaj szczegóły dotyczące porywaczy i otoczenia – informacje te mogą okazać się cenne dla służb ratowniczych.
5. Staraj się uspokoić dzieci – zapanuj w miarę możliwości nad własnymi emocjami.
6. Dopóki nie zostanie wydane polecenie wyjścia:
 - nie pozwól dzieciom wychodzić z pomieszczenia oraz wyglądać przez drzwi i okna,
 - nakaz dzieciom położyć się na podłodze.
7. W chwili podjęcia działań zmierzających do uwolnienia, wykonuj polecenia grupy antyterrorystycznej.

UWAGA - Bądź przygotowany na surowe traktowanie przez Policję. Dopóki nie zostaniesz zidentyfikowany, jesteś dla nich potencjalnym terrorystą.

8. Po zakończeniu akcji / działań Policji:
 - sprawdź obecność dzieci celem upewnienia się, czy wszyscy opuścili budynek,
 - o braku któregoś dziecka poinformuj Policję,
 - nie pozwól żadnemu z dzieci samodzielnie wrócić do domu,
 - prowadź ewidencję dzieci odbieranych przez rodziców/osoby upoważnione.

PRZYPADEK 6 – UŻYCIE BRONI PALNEJ NA TERENIE PLACÓWKI OŚWIATOWEJ

W sytuacji bezpośredniego kontaktu z napastnikiem:

1. Nakaz dzieciom położyć się na podłodze.
2. Staraj się uspokoić dzieci.
3. Dopilnuj, aby dzieci nie odwracały się tyłem do napastników w przypadku polecenia przemieszczania się.
4. Jeżeli terroryści wydają polecenia, dopilnuj, aby dzieci wykonywały je spokojnie – gwałtowny ruch może zwiększyć agresję napastników.
5. O ile to możliwe zadzwoń pod jeden z poniższych numerów alarmowych:
 - Policja - **997**,
 - Telefon alarmowy - **112**.

UWAGA – w przypadku uzyskania połączenia nie rozłączaj się i staraj się, jeśli to możliwe, na bieżąco relacjonować sytuację.

6. Po opanowaniu sytuacji:
 - upewnij się o liczbie osób poszkodowanych i sprawdź,
 - czy strzały z broni palnej nie spowodowały innego zagrożenia (np. pożaru),
 - zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z numerów alarmowych:
 - a) Pogotowie Ratunkowe - **999**,
 - b) Policja - **997**,
 - c) Telefon alarmowy - **112**
 - udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym,
 - w przypadku, gdy ostrzał spowodował inne zagrożenie podejmij odpowiednie do sytuacji działania.
 - zapewnij osobom uczestniczącym w zdarzeniu pomoc psychologiczną.